

De Jong, J.D.A.

(2006) 'In een spagaat tussen school en straat.' In: Reijndorp, A. (red.) *Stad en stijging. Sociale stijging als leidraad voor stedelijke vernieuwing*. Den Haag: De Raad voor de Volkshuisvesting, de Ruimtelijke Ordening en het Milieubeheer, p.22-23

In een spagaat tussen school en straat

Rachid woont in het stadsdeel Slotervaart in Amsterdam Nieuw-West. Hij is zestien jaar oud en groeit op in een Marokkaans gezin. Zijn woonbuurt Overtoomse Veld staat bekend als een probleemwijk binnen het stadsdeel. In de statistieken van de gemeente Amsterdam scoort zijn buurt hoog op het gebied van armoede, werkloosheid, huiselijk geweld, schuldsanering, schooluitval en gevoelens van onveiligheid. De buurt is vooral berucht geworden om overlastgevend gedrag en criminaliteit onder Marokkaanse jongens. In april 1998 waren er rellen rond het August Allebéplein. De media berichtte over het ontstaan van een "no go area" in de Westelijke Tuinsteden. Een paar jaar later werd station Lelylaan omgebouwd tot een soort vesting vanwege veelvuldige straatroof en diefstal uit treinen. Na de moord op Theo van Gogh werd de naam van zijn buurt ook verbonden met radicalisering en extremisme onder moslimjongeren. Het werd opeens "de buurt van Mohammed B."

Rachid wijkt af van het geijkte beeld dat men heeft van de Marokkaanse jongeren uit zijn buurt. Veel van deze jongens zitten op een VMBO-school en een aantal is vroegtijdig schoolverlater. Rachid zit op een Gymnasium in Amsterdam Zuid. Thuis wordt Rachid gestimuleerd om hoog middelbaar onderwijs te volgen en de beste vooruitzichten te creëren op een goede baan. Zijn ouders zijn geëmigreerd vanuit Casablanca en hebben daar een opleiding afgerond (in tegenstelling tot veel andere Marokkaanse gezinnen die afkomstig zijn uit dorpen in het Rifgebergte en een laag opleidingsniveau hebben). Vanwege hun huidige financiële situatie is het gezin vooralsnog aangewezen op de onderkant van de woningmarkt. Vanuit hun flat in de verouderde hoogbouw van Amsterdam Nieuw-West gaat Rachid elke schooldag met het openbaar vervoer naar zijn Gymnasium in Oud-Zuid.

Op school gaat het goed met Rachid. Hij haalt mooie cijfers en de docenten zijn tevreden over zijn gedrag. Zijn klasgenoten kunnen goed met hem opschieten en op het schoolplein maakt hij zich populair als een charmante grappenmaker. Rachid is wel de enige Marokkaan in de klas die in Overtoomse Veld woont. Hij voelt zich niet helemaal op zijn plek. Uit de verhalen van zijn schoolvriendjes en vriendinnetjes begrijpt hij dat hun leven er na school anders uitziet. Daar komt bij dat zij hém stevast om tekst en uitleg vragen als de media berichten over problemen met "Marokkaanse jongeren". Aan het einde van de schooldag, pakt hij weer alleen de tram naar zijn buurt in Nieuw-West.

Nadat Rachid huiswerk heeft gemaakt en zijn avondeten heeft gehad, gaat hij buiten de deur zijn vermaak zoeken. Het gezin is klein behuisd en vriendjes zijn niet welkom thuis. Op straat ontmoet hij andere leeftijdsgenoten dan hij overdag op school gewend is. Daar is hij één van de Marokkaanse straatjongens van Overtoomse Veld. In de publieke ruimte zijn de jongens op elkaar aangewezen om zelf te zorgen voor hun vertier, gevoel van erkenning en veiligheid. Ouderlijk toezicht is er nauwelijks in de buurt. De jongens hebben onderling een sterke sociale controle, maar tussen de oudere bewoners is sprake van een stedelijke anonimiteit en een omgangscultuur van afzijdigheid. Onder elkaar hanteren de jongens hardere gedragsregels dan Rachid thuis gewend is of op het Gymnasium. Op straat moeten ze met geweld voor zichzelf en hun vrienden opkomen. Om erbij te horen moeten ze soms wat rottigheid uithalen. Als iemand niet meedoet of een ander verraadt, dan ligt hij eruit en wordt hij gepest of geslagen door de andere jongens.

Rachid zich niet snel laten meesleuren door de échte “drop-outs” van de buurt en meedoen aan een ernstig delict, zoals een straatroof of een inbraak. Wel haalt hij kattenkwaad uit met zijn vriendjes, koopt hij soms gestolen spullen en als er ruzie is dan vecht hij mee. Hij vindt dit af en toe best leuk en spannend, maar doet het ook om zichzelf overeind te houden tussen de andere jongens. Op het Gymnasium lijkt het soms de omgekeerde wereld. Daar doet hij hard zijn best om zijn diploma te halen, zodat hij kan studeren en werken aan een betere toekomst. Enkele vriendjes uit zijn buurt steunen hem daarin, maar de meeste zijn jaloers en plagen hem met zijn hoge opleiding. Het zijn voornamelijk zijn ouders en broers die hem bijstaan en erop toezien dat hij zijn huiswerk maakt.

Rachid vormt een uitzondering op veel Marokkaanse jongens uit zijn de buurt. Met vallen en opstaan heeft hij geleerd om zich te handhaven op het Gymnasium en op de straat. Hij balanceert in een spagaat tussen verschillende werelden. Op zijn school voelt hij zich bekeken als een vreemde eend in de bijt, maar gedraagt hij zich netjes om verder te komen. Op straat moet hij zich een beetje stoer voordoen om te worden geaccepteerd en vertoont hij soms gedrag waarmee hij zijn kansen in de andere wereld juist in gevaar brengt. Men kan stellen dat Rachid uiteindelijk sociaal zal stijgen *ondanks* zijn buurt, en zeker niet *dankzij*. Aan de beleidsmakers en professionals de vraag of daar iets aan kan veranderen.

Drs. Jan Dirk de Jong

Universiteit van Amsterdam

Faculteit der Maatschappij en Gedragwetenschappen

Afdeling Sociologie en Antropologie

Oudezijds Achterburgwal 185

1012 DK Amsterdam

Tel. +31(0)20 525 2206

Fax. +31(0)20 525 3010

Email: J.D.A.deJong@uva.nl

Eind 2006 promoveer ik aan de Rijksuniversiteit Groningen op mijn proefschrift, getiteld: *Straatleven*. Een etnografisch onderzoek naar delinquent gedrag in groepsverband onder Marokkaanse jongens in Overtoomse Veld.